

אסופה זו, המונה 12 מחקרים שחוברו על ידי מומחים בולטים מתחומי הביטחון והדיפלומטיה, משרטטת את קווי המתאר של האיום האיראני על ישראל, על המזרח התיכון ועל המערב. המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה, מכון מחקר מוביל שמתמקד בנושאים של דיפלומטיה וביטחון בישראל, מציג אסופה זו כדי לאפשר לקובעי מדיניות, למעצבי דעת קהל, לאנשי אקדמיה ולסטודנטים להיות מעודכנים יותר אודות ההיבטים השונים של האיום האיראני.

בעשור האחרון נכתבו ספרים רבים על האיום שמציבה איראן למערב, ונראה שכיום הפכו אתגרים אלה מוחשיים מתמיד. הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית (סבא"א), שמושבה בווינה, מודה כיום בגלוי בהתקדמותה של איראן לקראת פיתוח נשק גרעיני. מאמצייה של איראן להגיע אל מעבר למדינות המזרח התיכון כדי לחדור אל חצי הכדור המערבי העפילו לשיאים חדשים כאשר ארצות הברית חשפה מזימה של משמרות המהפכה (IRGC) לשתף פעולה עם קרטל סמים מקסיקני במתקפת טרור מתוכננת בלב וושינגטון ונגד שגריר ערב הסעודית בארצות הברית. ולבסוף, איומיה החוזרים ונשנים של איראן להטיל סגר על מצרי הורמוז ותמרוניה הימיים באזור הדגישו עד כמה חותרת טהרן לנצל את התלות העולמית בנפט של המפרץ הפרסי כדי לאלץ את המערב לאמץ מדיניות חדשה. צירוף אירועים אלה מחייב ניתוח עדכני של המדיניות האיראנית.

התמונה המצטיירת מן הפרקים שלהלן היא שמאז המהפכה האסלאמית ב-1979, ובעיקר בשנים האחרונות, איראן מובילה את דגל המאבק המזוין נגד ישראל וקוראת להשמדתה. הבסיס למאבק זה הוא אידאולוגי-דתי, בעל משמעויות קריטיות לישראל, שכן הוא מניע את המדינה האיראנית להכנת תכנית גרעינית שעל סף הבשלתה אנו נמצאים בעיצומם של ימים אלה. תכנית הגרעין האיראנית לא נועדה להרתעה, אלא יש לראות בה אמצעי מרכזי להגשמת החזון האסלאמי-מהפכני של השמדת ישראל.

החלק הראשון - "האיום הצבאי מאיראן" - פותח בפרק שעוסק בניית האיום מהתחמשותה של איראן בנשק גרעיני. ד"ר דורי גולד, נשיא המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה ולשעבר שגריר ישראל לאו"ם, פותח בתיאור תכנית הגרעין האיראנית, ומעריך את הסיכויים שהמערב יגביר את הסנקציות נגד איראן כאמצעי הרתעה מפיתוח נשק גרעיני.

שלושה קציני צה"ל בכירים - אלוף (בדימ.) יעקב עמידרו, אלוף (בדימ.) אהרון זאבי פרקש ותת אלוף (בדימ.) יוסי קופרווסר - ממשיכים בסקירה ביקורתית של "הערכת המודיעין הלאומי האמריקני על איראן ותוצאותיה" מנובמבר 2007. פרקש מציין כי: "באופן אירוני, הערכת המודיעין הלאומי האמריקני (NIE) סוללת בפני איראן את הדרך לממש את השאיפות הצבאיות הגרעיניות שלה באין מפריע", בעוד קופרווסר מסכם שהערכת המודיעין הלאומי האמריקני הייתה "תוצר מודיעיני גרוע ביותר".

חשיבותו של מאמר זה רבה גם כיום נוכח מאמצייהם של פקידים אמריקניים להגן על המסקנות העיקריות של ה-NIE גם לאחרונה, כפי שהתפרסם בניו יורק טיימס ב-17 במרץ 2012. חשוב לציין כי פקידים אלה עדיין תומכים במסקנה העיקרית שאיראן עצרה את תהליך החימוש כבר ב-2003.

במאמר, שכותרתו "כוח קודס של משמרות המהפכה - המשימה הושלמה!", מתייחס סא"ל (בדימ.) מיכאל סגל למשמעות של מעורבות כוח קודס (כולל בכיריו) בניסיון ההתנקשות בשגריר ערב הסעודית בארצות הברית על אדמת ארצות הברית, שנחשף באוקטובר 2011, כחלק מדפוס המעורבות האיראנית בטרור בינלאומי.

בפרק "חיל הים האיראני, מצרי הורמוז ומעבר להם" סוקר השגריר ד"ר דורי גולד את מהלכיה של איראן להשתלט על המפרץ הפרסי ואת האיום האיראני על הסחר העולמי בנפט.

החלק השני עוסק באידאולוגיה באיראן האסלאמית. ד"ר דורי גולד פותח בתיאור ההשפעה של משמרות המהפכה באיראן בפרק "התבססות משטר משמרות המהפכה". בהתחשב בעומק האינדוקטרינציה של משמרות המהפכה והשפעתם המתמשכת של אנשי דת המובילים את הקו הנוקשה ביותר על הקצונה שלהם, יהיה זה משגה להניח שהופעתם כמוקד כוח עיקרי בפוליטיקה האיראנית הפנימית תהפוך את איראן לפרגמטית והגיונית יותר בכל עימות עם המערב. יתר על כן, הכשרתה הדתית והאידאולוגית של הנהגה זו מעלה תהיות רציניות באשר ליעילותן של דוקטרינות הרתעה מערביות מול איראן גרעינית.

בחלק השלישי - "איראן והמרחב" - דן מיכאל סגל בשאלה כיצד מזהה איראן את התמורות בעולם הערבי כהזדמנות חדשה לשליטה אזורית, חרף התחרות הטורקית. הוא מציין כי ההנהגה המדינית-צבאית מצביעה על המהפכה האסלאמית באיראן כמקור ההשראה לתנועות ההתנגדות בעולם הערבי. טורקיה ואיראן מתחרות לפי שעה על הנהגת השינויים שמעצבים את פני העולם המוסלמי. בתחילה, נהגה איראן באיפוק כלפי טורקיה, אלא שכיום נראה שהיא משיבה מלחמה. איראן מאשימה את טורקיה בכך שהיא מעודדת "אסלאם ליברלי" ומשתפת פעולה עם המערב. יחד עם זאת, שתי המדינות נותרו עוינות כלפי ישראל.

סגל גם מסביר מדוע מקדמת איראן ניצחון שיעי בבחריין. מבחינה גאוגרפית, בחריין ממוקמת מול איראן במפרץ הפרסי, אך על אדמתה שוכן הבסיס הימי הראשי של הצי האמריקני באזור המפרץ. איראן טוענת לריבונות על בחריין, ולטענתה בחריין הייתה בעבר המחוז הארבעה-עשר שלה. איראן פועלת נמרצות להפיל את המשטר הנוכחי בבחריין, בעודה נסמכת על תאים חשאיים ומארגנת מחאות בקרב האוכלוסייה השיעית בסיוע חיזבאללה.

החלק הרביעי בפרסום זה מתייחס לאיום האיראני על גבולה הצפוני של ישראל באמצעות כוחו הצבאי של חיזבאללה. תת אלוף (בדימ.) ד"ר שמעון שפירא מנתח את הערצת החיזבאללה למנהיג איראן, עלי חמינאי, ודן ב"פנטזיה" על מתינות החיזבאללה. הוא מזכיר כי יועצו של הנשיא ברק אובמה לביטחון פנים ולוחמה בטרור, ג'ון ברנן, הצהיר שהממשל האמריקני חותר לקראת דרכים לעודד "יסודות מתונים" בקרב החיזבאללה. ואולם, חיזבאללה נותר חלק ממנגנון הביטחון האיראני. הכרזה שבחיזבאללה יש יסודות מתונים שהפנו עורף לטרור מעלימה עין מהדרך שבה משרת חיזבאללה את פטרוניו. שמעון שפירא חושף גם פרטים על תכניות מלחמה אופרטיביות של חיזבאללה נגד ישראל: ירי טילים על תל אביב וכיבוש הגליל.

אלוף משנה (בדימ.) ד"ר ז'ק נריה, לשעבר יועץ מדיני לראש הממשלה יצחק רבין, מראה כיצד מחישה איראן את חימוש החיזבאללה נגד ישראל. הוא מציין כי "שירותי המודיעין הישראליים והמערביים מודעים זה מכבר למעורבות הסורית והאיראנית בחימושו הגובר של החיזבאללה. שדה התעופה של דמשק זוהה כנקודת מעבר לרכבת האווירית של כלי נשק איראניים, שהועברו בהמשך לחיזבאללה דרך גבול סוריה-לבנון הפתוח, בפיקוחם של שירותי הביטחון הסוריים.